

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind", i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN , 1909, s. 387. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-paludanm03-shoot-idm140319424539552.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

UNGDOMSKILDEN

Affattelsestid: ukendt; udkom i Tiden mellem den 10de April og den 23de Maj 1865, trykt 2den Gang 1879 (i "Poetiske Skrifter" VIII), 3dje 1883 (,2den Udgave"), 4de 1902 (i "Poetiske Skrifter i Udvalg" VIII).

Nærværende Udgave gengiver Texten i Udgaven 1865, den eneste at Digteren selv besørgede.

Manuskript: Trykmanuskript, med adskillige Rettelser og Ændringer, i det kgl. Bibliotek: Den Collinske Manuskriptsamling No. 1284.

Oversættelser: paa Svensk 1866 af Frederika (Ungdomskällan. Berättelse. Stockholm, 1866), paa Engelsk 1867 af Humphry William Freeland (The Fountain of Youth. London, 1867), paa Tysk 1885 af D. Al. Michelsen (Der Jugendborn. Erzählung. Leipzig, 1885) og 1891 af P. J. Willatzen (i: Nordische Novellen. Bremen, 1891), paa Fransk 1888 af Oscar Hansen (La fontaine de jouvence. Conte. Copenhague, 1888).

Den engelske Oversættelse bærer følgende Tilegnelse: "To My Friends in Denmark I dedicate these first-fruits of sympathetic intercourse and of a happy sojourn in their land" og indledes med følgende Digt af Oversætteren:

Go, little book, the frail yet cherish'd token
Of love which to a kindred land I bear;
Let climes in which my mother-tongue is spoken,
The life and thoughts of Denmark's genius share.

That life wars nobly with a world of sense,
In the pure spirit of the bard whose plan
Was "to assert Eternal Providence
And justify the ways of God to man".

I love the land where still, like thunder shaking
The mighty Fjeld with voices loud and strong,
An Oehlenschläger's glorious lyre is waking
The echoes of imperishable song.

388

I love the land where still, 'mid laughter thrilling
Through joyous hearts that live but in applause,
With wit's light quiver Virtue's task fulfilling,
Its listening thousands Holberg's genius draws.

I love the land where still, with tempests rolling
Around him, in a kingdom half o'erthrown,
Earth's mightiest Sculptor stands, a world controlling,
Inspires all art, and breathes in living stone.

Go, little book! upon the conqueror's morrow
A true heart fawns not, - turns to farne more bright,
Where Denmark's genius o'er the realms of sorrow,
And Time's dark cloud-land scatters golden light.

Illustrationer: af Walter Allen i H. W. Freelands engelske Oversættelse 1867.

Æmnet. Troen paa en "Ungdomskilde", ved hvis Vand den badende kan blive ung igen, er ældgammel og vidt udbredt. Den indiske Mytologi kender en Kilde, som den badende kommer op af gammel eller ung som han selv vil, og den græske Historieskriver Herodot (ca. 424 f. Kr.) fortæller, at Æthioperne havde en Kilde, som de badede sig i, hvorved de opnaede en høj Alder: 120 Aar eller mere. Samme eller lignende Forestillinger har man fundet hos Malajerne, paa Hawaji og Sandwich-Øerne; de gaar igen i danske, svenske, tyske, hollandske, italienske og russiske Folkeeventyr og Folkeviser om "Livsvandet" og "Ungdomslandet". Særlig i Middelalderen spillede Troen paa "Ungdomskilden" en stor Rolle. Man søgte den først mod øst. De fantastiske Efterretninger om det fjærne Østen, som findes i Præsten Johans (Presbyter Johannes, Jon Præst) Brev til den byzantinske Kejser Emanuel (12te Aarh.) eller i den engelske Ridder Johannes Mandevilles Rejseberetning (14de Aarh.) - begge vidt udbredte, indeholder ogsaa Beretninger om "Ungdomskilden". Saaledes fortæller Mandeville (anført efter den gamle danske Oversættelse fra det 15de Aarh.): "Vdhen ten fornefnde skow ligger eet bierg, som hedher Polumbe, oc vnder biergit er een stad, som heder Palumba, oc

paa then annen sidæ biergit er een keldæ, som kaldess fons iuuentutis, vngdoms keldæ. Thet vatn gifuer saa godh lucth oc sødher døn [d.v.s. Lugt] oc teff [d: Lugt] aff sek, at engæ honnæ yrter kunnæ luctæ eller tefuæ bæder, forty at j huer stund ta omskiftiss teth vatn oc hafuer sinderlich lucth oc teff, oc hoo som drikcer ther aff nogræ daghæ fastendiss, han fongher bodh aff allæ hondhæ syughæ, som han hafuer inden j sith lifff, vdi een stakcæth tid vdhen helsoth, oc tee som ther hoos boo oc ther aff drikckæ, tee sin es all theræ lefnet at wæræ vngæ. Jek drak ther trøsuer [d.v.s. tre Gange] eller firæ sinnum [d.v.s. Gange] aff; jek hafuer følt ter goth aff tel mith legemmæ intel thennæ dag. Mand mener, at then keldæ løber strax vnner iordhen vdh aff een keldæ, som er j Paradiis, saa at hun blandiss meth entæ [d.v.s. intet] vatn, før en hun kommer tidh".

[Aug. Wünsche, *Das Wasser des Lebens in den Marchen der Völker*, i *Zeitschr. f. vergl. Litteraturgesch.* XIII 166-180, desuden: E. W. Tylor, *Researches into the early history of mankind*, Side 352-55; J. W. Wolf, *Beiträge zur deutschen Mythologie*, I 167-68; Jacob Grimm, *Deutsche Mythologie*, 4. Aufl, I 488; J. G. Th. Grässe, *Der Tannhäuser und Ewige Jude*, 2. Aufl., Side 75-78; G. H. Maynadier, *The Wife of Bath's Tale*, Side 185-90 o. fl. St; Svend Grundtvig, *Danmarks gamle Folkeviser*, II 504-07; Hyltén-Cavallius & George Stephens, *Svenska folk-sagor och äfventyr*, I 151-68, 488-89; Mandevilles *Rejse i gammel-dansk Oversættelse*, udg. af Lorenzen, Side 89.] -

Da Amerikas Opdagelse i Begyndelsen af det 15de Aarh. drog alles Sind og Tanker mod vest, dukker "Ungdomskilden", som man tidligere havde søgt 389 mod øst, nu op i det yderste Vesten af den da kendte Verden. Den, som i Litteraturen først gav Beretning om den ny Verdens Vidunderligheder, den lærde og overfor det ny meget skeptiske Piemonteser Petrus Martyr (1526), fortæller 1511 i sin Beretning til Paven, at der i et Land Boiuca eller Agnaneo efter Indianernes Fortælling skal være en Kilde: en Slurk af den giver Oldingen hans blomstrende Ungdom igen, og, tilføjer han, "Eders Højhellighed maa ikke tro, at dette fortælles for Spøg eller hen i Vejret". Allerede Aaret efter sattes en Expedition i Værk for at finde Kilden; denne fandtes vel ikke, derimod betraadtes for første Gang Nordamerikas Kyst, og det Land, Expeditionen kom til, fik Navnet *Florida*.

Det er denne Expedition, der danner Udgangspunktet for P.-M.'s Digt. Den Mand, der ledede Expeditionen, var *Juan Ponçe de Leon*, og den, der har givet Eftertiden de udførligste og paalideligste Efterretninger om den, er *Antonio Herrera*. Hos P.-M. er Chefen bleven en Biperson, medens Navnet Herrera er knyttet til Fortællingens Helt. Et Par Oplysninger om disse to Mænd, der personligt intet har haft med hinanden at gøre, og af hvilke den sidste intet andet har med "Ungdomskilden" at gøre, end at han som saa mange andre har berettet om den, hidsættes her:

Juan Ponçe de Leon var født i Spanien ca. 1460; 1493 sejlede han med Columbus paa dennes anden Rejse til den ny Verden og blev Guvernør over den østlige Del af Haiti; 1508 kom han til Puerto Rico og blev 1510 Statholder over denne Ø; 1512 drog han ud for at finde "Ungdomskilden", som Indianerne havde sagt skulde ligge paa Øen *Bimini* (ligger 12 Mil fra Florida) og blev ved denne Lejlighed Floridas Opdager og den første Europæer, som lærte Golfstrømmen at kende; 1521 sejlede han, ansporet af Cortez' Held i Mexiko, igen til Florida for at besætte og underlægge sig dette Land, men blev slaaet tilbage af de Indfødte og døde kort efter paa Cuba af sine Saar. [Alfr. Brittain, *The History of North America*, I 317 - 19.]

Antonio Herrera y Tordesillas var født 1549 og døde 1625 i Madrid; beklædte betydelige Stillinger under Kongerne Philip II, III og IV, dels som kgl. Historiograf, dels som Statssekretær; hans Hovedværk som Historiker er det vigtige Skrift om Spaniens oversøiske Erobringer i 4 Foliobind, som udkom 1601-15 og oversattes baade paa Fransk og Engelsk: "Historia general de los hechos de los castellanos en las islas y tierra firme del Mar Oceano". [E. Gigas i *Salmonsens Konversations-Lexikon VIII* 843.] -

Herreras Værk i Originalsproget har P.-M. ikke læst, ti han kunde ikke Spansk¹); han kunde have læst det i Oversættelse, men derom vides intet, og Herreras Beretning har han kunnet finde mer eller mindre udførligt gengivet mangfoldige Steder. Den lyder saaledes (Decad. 1, Bog 9, Kap. 11-12): Kap. 12. Juan Ponce de Leon fuldender sin Sejlads langs Kysten af Florida for at vende tilbage til Sant Juan.

. . . Efter at Skibene var istandsatte, da Juan Ponce syntes, at man havde haft meget Arbejde, tog han den Beslutning, skønt mod sin Vilje, at sende ^{*} 390 det ene ud paa en Rekognoskeringsexpedition til Øen Bimini, fordi han selv gerne vilde derhen, paa Grund af hvad man havde berettet ham om denne Øs Rigdom og især om den mærkværdige Kilde, som efter Indianernes Sigende forvandlede gamle Mennesker til unge; de havde ikke kunnet finde denne Ø formedelst Skær og Strømninger og Modvind. Som Kaptajn paa Skibet sendte han Juan Perez de Ortubia og som Styrmand Anton de Alaminos. De havde to Indianere med som Lodser for Skærenes Skyld; thi der er saa mange af dem, at man kun kan passere imellem dem med største Fare. Dette Skib afsejlede den 17de Septbr., og næste Dag sejlede Juan Ponce ud paa sin Rejse; i Løbet af 21 Dage fik han rekognosceret San Juan og kastede Anker i Puerto Rico-Bugten. Her indtraf det andet Skib efter at have fundet Bimini, dog ikke Kilden, med Beretning om at det var en stor Ø med frisk Klima, meget Vand og mange Træer. Hermed endte Juan Ponçe's Opdagelsestogt i Florida, uden at han fik at vide, at det var Fastland, og det varede adskillige Aar før man fik sig forvisset derom.

Kap. 12. Om de cubanske Indianeres Fejltagelse med
Hensyn til Bimini-Kilden og Jordans Flod, og om Grunden til Havets Bevægelser.

Det er en sikker Ting, at Juan Ponçe de Leon havde en særlig Hensigt med sin Sørejse (der er fortalt om i forrige Kapitel) foruden dens Hovedformaal, at opdage nye Lande, hvilket i disse første Tider var det som Kastilianerne [d.v.s. Spanierne] lagde mest an paa. Det var at søge efter Kilden paa Bimini og en Flod i Florida, idet han troede paa Udsagn af cubanske Indianere og af nogle paa Hispaniola: at naar man badede sig i den eller i Kilden, blev gamle Mennesker igen unge. Og det var sandt, at mange Indianere fra Cuba, der troede for vist at den Flod var der, sejlede over til Florida for at lede efter den, mange Aar før Kastilianerne opdagede Øen, og de blev dør og anlagde en By, og endnu den Dag i Dag lever disse Cubaneres Efterkommere dør. Rygtet om den Aarsag, der bevægede disse til at begive sig til Florida, fik ogsaa alle Konger og Høvdinger i de Egne til at lægge megen Vind paa at faa at vide, hvad det kunde være for en Flod, som gjorde saa god en Gærning at forvandle Oldinge til Ynglinge: og der var ikke en eneste Flod eller Bæk i hele Florida, endog Damme og Moser, uden de badede sig deri. Endnu den Dag i Dag vedbliver nogle at søge efter dette Mysterium. Der er dem, som har den taabelige Mening, at det er den Flod paa Santa Elena-Pynten, der nu kaldes Jordan; men de tænker ikke paa, at det var Kastilianere, der gav den det Navn Aar 1521, dengang Chicora-Landet opdagedes ... -

Sagnet om "Ungdomskilden" har adskillige Gange været taget op til litterær eller kunstnerisk Behandling. Tilknytning til de folkelige Sagn har det morsomme Billede af den tyske Maler Lucas Cranach d. ældre (f. 1472, d. 1553) fra 1546, som nu hænger i Kaiser Friedrichs Musæet i Berlin. Den tyske Digter Heinrich Heines Digt "Bimini" (først trykt i 1869 i "Letzte Gedichte") har derimod ligesom P.-M.'s Arbejde Tilknytning til Fortællingen om Ponçe de Leon og har ham til Hovedfigur; den franske Lærde Ernest Renans Drama "L'Eau de Jouvence" fra 1880 har Udgiveren ikke set.

Samtidens Dom. *Flyve-Posten* 1865, No. 123: "Mange ville vel neppe troe deres egne Øine, naar de see en Digter som Paludan-Müller, Rhythmerens mægtige Behersker, fremtræde med en Fortælling i prosaisk Form; men ved at gjøre sig bekendt med Bogen vil man da ogsaa finde, at den forøvrigt er Poesi fra først til sidst, og selv i Formen sporer man uafbrudt Digteren. Fortællingen gaaer ud paa at vise, at det er kun Blindhed, som kan bringe den alderstegne Mand til at ønske sig en legemlig Ungdom tilbage for saaledes at begynde et nyt Liv og ved den vundne Erfaring at undgaae alle tidligere Vildfarelser og udføre alle opgivne Ungdomsplaner. Helten, som faaer et saadant Ønske opfyldt, høster kun Fortvivlelse, og først gennem lange Lidelser 391 aabnes hans Øie for Skaberens Hensigt med den for Skabningen indstiftede Orden, for det Skjønne saavel som det Gode i Tidens Former, i Ungdom og Alderdom, i Væxt og Udvikling, i Blomstring og Høvisnen, indtil hans Hjerte omsider, da Forløsningens Time slaar, gribes af Længsel efter den evige Ungdom, hvori Sjæl og Legeme have lige Deel. Hvorledes disse Tanker ere udviklede, derom maae vi henvise til Bogen, hvis Læsning, selv om den vil fremkalde Indvendinger ved flere Enkeltheder, ja selv om den ikke i sin Heelhed skulde tilfredsstille, dog ubetinget vil skjænke rigt Udbytte og sand Nydelse, thi den er kjernefuld og vækkende og virker derfor ikke blot ved selve sit Indhold, men fuldt saameget ved de Spirer, den lokker frem af Læserens egen Sjæl." - *Dagbladet* 1865, No. 122 taler om "Digterens smukke Fortælling, hvis klare, halvt historiske Stil ikke blot afspeiler en Række livfulde Skildringer, men samler dem til et poetisk Billede af en Tidsalder, og under hvis fremadglidende Strøm der bestandig skimtes en dybere Bund, som Tankerne voxer frem af." - *Fædrelandet* 1864, No. 99 (af *Georg Brandes*): "Foranderlighed, Forfængelighed, Forgængelighed - det var Themaet allerede i "Dandserinden"; og Rædsel over Tidens Magt, der lader Alt fremstaae kun for at forgaae, Slægt efter Slægt et Dødens Bytte, det var det Indtryk, Psyche fik, da hun i Speilbilledet saa Menneskehedens Livslod. Med hvilket Sind det Endeliges nødvendige Skæbne bør beskues, hvilke Følelser den vækker, hvad Trøst Tilværelsen rummer mod dens Bitterhed, det var tidlig Paludan-Müllers Problem, som i "Dandserinden" et ungt, men kraftigt Haab snart tumlede i Spøg, snart brødes med for Alvor. Siden da er Paludan-Müllers Konst kommen i stedse inderligere og inderligere Forstaaelse med Døden som det skarpeste og mest betydningsfulde Udtryk for det Timelige Hemmelighed, en Forstaaelse, der er røbet i den mærkelige Sætning, at "Konsten kom med Døden ind i Livet". Saa længe Døden fremstilles efter Schillers Ord som det Skjønnes Lod paa Jorden (Dandserinden, Vestalinden) saa længe sees den endnu ikke selv som skjøn. Men skjøn er den for Paludan-Müller som Gjennemgang og som den eneste Gjennemgang til et nyt og gjenfødt Liv En Gjenvei til Livet udenom Existensen, Lidelsen, Døden er ikke til. Kun Ansigt til Ansigt med Dødens Rædsler kan Psyche vise sig værdig til en evig Lykke, kun gennem Fristelser og Smerter kan det Høieste gribes (Kalanus), kun ved Tabet af Alting vindes Alt (Alf og Rose, Benedict fra Nursia). - I "Tithon" er den Tanke gennemført, at det salige Liv kun har Værd som Kampens Pris, og at en Higen imod det, som forhindrer en Villen, en Hasten ind i det, som umuliggør en Handlen, er lige saa meget at ynke som at fordømme. For Tithon bliver Gudelivet den pinligste Qval, det bliver, som Sorgen synger i "Amor og Psyche", den døde Lykke, der indeslutter alle Dødens Sorger; thi er Existensen med sin Afvexling af Dag og Nat, med sine Kampe og Nederlag et uoverspringeligt Stadium, da er det at lide dens Lidelse ikke Ulykke, men Opgave, at snige sig fra den ikke Vinding, men Tab, og den anticiperede Salighed, Udødeligheden i levende Live det Ulykkeligste og Forsmedeligste af Alt. Tithon udkom 1844. Den var et Ord i rette Tid til Speculationens, Æsthetiseringens og Anticipationernes Tid her hjemme. Saaledes er ogsaa "Ungdomskilden" et Ord i rette Tid til vor. . . . Bogen er altsaa saavel for Unge som for Gamle, og en Bog netop for vore Dage. Uden Tvang lader dens Symbolik sig udlægge om mere end eet

Phænomenen i vort aandelige Liv, lettest maaske om et stort Parti herhjemme, der seer Frelsen i en umiddelbar Tilbagevenden til det Gamle, til Folkets første Ungdomstid, der forlængst er afsluttet. At en saadan Tilbagevenden er umulig, og at ogsaa den senere Alders Vilkaar er skjønt, lærer Bogen tilfulde. Men saa alsidig og saa anvendelig end Symboliken kan blive, jo mere man fordyber sig i den, saa ganske let og jævnt er det Eventyr, der bærer den, fortalt. Det kan mere et Barn, skjønt vel neppe fuldt forstaaes uden af den Gamle. Dette beroer paa, at Tanken er legemliggjort i fuld Coneretion. Det eventyrlige Element vækker intet Anstød, da Tidsalderen og Scenen 392 har en saa eventyrlig Karakter. Den hele Omgivelse, der hos en mindre udmærket Digter uden Tvivl ved et saa udpræget Tankeindhold og i Sammenligning med den saa stærkt fremspringende Hovedfigur havde faaet et skærmbredtsagtigt Udseende, staaer vel let skizzeret, men med friske Farver. Bogens Slutning har sagtens været Flere imod, og man vil vel igjen nogen Tid komme til at høre Tale om Paludan-Müllers Eremit-Idealer. Men Diego er her ikke Regel, men Undtagelse, da enhver Handling er ham umuliggjort, Eneboerlivet er ham en nødvendig Bod, ligesom det for Benedict fra Nursia var en midlertidig Tilstand. Det er da ingenlunde det ubetingede Eremit-Ideal, som Digteren prædiker, han selv er ligesom hans Benedict "en Eneboer, der forsamler Menneskenes Børn". Som saa meget Andet i denne Fortælling har ogsaa det lille Træk med Pyramiderne gammel Hævd paa sig hos Paludan-Müller. "Resignationens faste Pyramide", hvorom Alma taler, reises (i "Abels Død") ved Abels Grav som af Diego ved hans egen. ... Det er første Gang Publicum gjør Bekjendtskab med Pal.-Müllers Konst-Prosa, og erfarer, hvor fin, smuk, nobel og rhythmisk den er ... Men vel mærker man, at den Tunge, der taler, længe har været vant til Gudernes Tungemaal; det spører man i mangfoldige Smaating, i en til Bedste for Rhythmen undertiden lidt afvigende Ordstilling, i mange skønne og dristige Udtryk, der oplive den jævne Fortællerstil, og engang imellem ved en Begyndelse eller Slutning af Perioden, der ganske minder En om den indledende eller den afsluttende Del af en Paludan-Müllersk Stanze." -*Illustreret Nyhedsblad* (norsk) 1865, No. 20: "Det er ikke i Digtningens eventyrlige Rige, vi befinder os, hvor Indbildningskraften frit kan tumle sig, uden at snuble over de reelle Muligheders Skranker; vi staa paa faktisk, solid Grund. Her anbringes da et ydre, fysisk Mirakel; Helten forynges legemlig ved at bade sig i den skjulte Ungdomskilde inde i Urskovens Tykning. Efter dette Greb over i det Eventyrlige kastes vi tilbage indenfor det Historiskes Omraade; han deltager i et af Ponce de Leon ledet Tog fra St. Domingo; ved denne Leilighed og i Forholdet til den skønne Dorothea, hans Befalingsmands Datter, udvikler der sig da idelige Kollisioner mellem hans alderdommeligt betænksomme Sind og den Varme, hvormed det foryngede Blod ruller gennem hans Aarer. Denne indre Strid kan imidlertid ikke, tiltrods for de fortrinlige Skildringer af dens enkelte Udbrud, tilstrækkelig fængsle Læserens Interesse; han kan ikke komme til ret at forstaa den, tro paa den; vi vente hvert Øjeblik, at Don Diego skal vaagne, finde det hele at være en hed Sommernats Drøm og advaret standse paa det eventyrlige Tog, som hans sangvinske Forhaabninger har bragt ham til at gjøre med. Fortællingen gaar imidlertid uforstyrret sin Gang; den indre Tvedragt i Don Diegos Sjæl - eller rettere mellem hans Sjæl og hans Legeme - tiltager; han har intetsteds mere hjemme, hverken hos de Unge eller de Gamle, og finder tilsidst kun Redning i et Eneboerliv, fra hvilket endelig Døden befrier ham. Løsningen af Kollisionen - forsaavidt man ser bort fra dennes fantastiske Udspring og virkelig lader den gjælde som noget paa en troværdig Maade Motiveret - er saaledes kun en Overhuggen, ingen Løsning gennem Udvikling. Naar vi spørge Digteren om Svaret paa Gaaden, hører han os ikke; han er fordybet i at indridse Gravskriften over sin Helt, og naar han er færdig, reiser han sig og peger hen i det Fjerne, hvor Dødsengelen bærer Don Diegos forløste Sjæl over mod Evighedens Strande. Naar en slet Forfatter har indviklet sin Helt i saa uopiøselige Modsigelser, at han ikke ved, hvorledes han skal rede ham ud af dem, pleier han, som bekjendt, altid at slaa ham ihjæl; det er en nem Maade at stoppe Munden paa alle ubekvemme Spørgere; thi død Mand maa man lade i Fred. Paludan-Müller gjør ligesaa, ikke fordi han er en slet Forfatter, men fordi hans Udvikling mere og mere har ført ham til det Punkt, hvor Digtningen, som Skildring af Livets vaxlende Skjæbner, ophører, og hvor den religiøse Tro, de christelige Forjættelser om et hinsidigt Livs Fylde og Forsoning begynde. Paa dette Punkt ophæver Poesien sig selv, gaar 393 ud over sig selv. Dette er maaske en Vinding for det enkelte Menneske, der i Haabet om et Hinsides har fundet den personlige Beroligelse, som Livet med dets Forvirring nægtede ham; men det er et Tab for den læsende Verden, der søger sin Opbyggelse i Religionen, men i Digtningen med Rette kræver Livet - det levende Liv, ikke det kommende. Vi tro, at hverken Digtkunsten eller Religionen staaer sig paa denne Sammenblanding; hin har at færdes mellem de Levende; ved Dødens Port maa den standse; der træder Religionen til og rækker den frygtsomme Vandrers Haanden. Dette om Udgangs- og Slutningspunktet for Digtningen. Hvad selve det psycholpogiske Problem angaar, der er opstillet, som vi tro, paa en mindre solid Basis, og løst paa en ikke ret tilfredsstillende Maade, da har Forf. vist ikke et Øieblik tænkt paa den smagløse Symbolik, hvormed en dansk Anmelder (i "Fædrelandet") har villet udlægge det som en politisk Allusion til det danske saakaldte reaktionære Parti; det beholder, uden al saadan klodset Uddynding, sin Interesse, og vil altid ved den Maade, hvorpaa det er gennemført, fængsle Læseren og smukt slutte sig til de mange herlige, høipoetiske Skildringer, som vi møde overalt i Paludan-Müllers Digtværker."

Carsten Hauch skrev 80/4 1865 til H. C. Andersen (Breve til H. C. Andersen, Side 240): "Det gjorde mig ondt at see Brandes's Recension over P. Müllers »Ungdomskilden«. Brandes er en høit begavet, ung Mand; men dette er igjen en af de Recensioner, der i mine Tanker bringer Publikum paa Afveie. De, som sætte Tanken i et Digt høiest, maa vistnok stille Paludan-Müller høiest mellem vore Digttere; thi deri er han mesterlig. Men Tanken er langt fra det Eneste; Coloriten, den sandselige Udførelse, er ligesaa nødvendig. Oehlschläger var en ringe Tænkter og dog vor første Digter; thi den sandselige Udførelse var hos ham saa mægtig, at man reves hen og glemte alt Andet derover. P.-Müller er en meget ædel Digter, stor i Tanke; men

der er hvidt Blod i hans Musas Aarer, saa man tydelig mærker, at det ikke er paa Anskuelsen, men paa den abstrakte Tanke, at de fleste af hans Digte ere byggede. For Resten er han vistnok en af de ædleste Personligheder, Danmark eier; og det føler man især, naar man staaer saa nær ved Graven, som jeg, at en slig Personlighed er langt mere værd end selv det høieste Genie."

Side 281 Linje 11:

Amazon-Rige] om *Amazoner* se Anm. til 2det Binds Side 216 Linje 7.

Side 281 Linje 11:

Eldorado] (spansk) egl. "det gyldne Land"; kaldtes i Opdagelsernes Tidsalder et Æventyrland i Sydamerika, hvor Guld og Sølr skulde ligge i Bunker paa Jorden, og som man troede at finde i det nuværende Venezuela.

Side 281 Linje 21:

mod Maurerne] d.v.s. i Aarene før 1492.

Side 281 Linje 23:

før denne store Dronnings Død] d.v.s. før 1504.

Side 281 Linje 25:

den lille Søstad St. Lucar] San Lucar de Barrameda i Provinsens Sevilla ved Guadalquivirs Udløb i Atlanterhavet.

Side 281 Linje 25:

Donna] det italienske Ord for "Frue"(spansk *Doña*) ligesom Don (ogsaa Spansk) for "Herre".

Side 282 Linje 5:

Brigantinen] (fransk) mindre Krigsskib.

Side 282 Linje 41:

Argo] om dette Navn se Anm. til 2det Binds Side 433 Linje 27-28.

Side 282 Linje 43:

en anden Jason ... det gyldne Skind] se Anm. til 2det Binds Side 433 Linje 27-28.

Side 283 Linje 25:

Lethe] se Anm. til 1ste Binds Side 94 Linje 28.

Side 284 Linje 19:

Eosenkrands] se Anm. til Side 36 Linje 8.

Side 285 Linje 21-22:

Aurora . . . Fortuna] de latinske Navne paa Morgenrødens og Lykkens Gudinder i den græsk-romerske Mytologi.

394

Side 286 Linje 29:

Amouretter] (fransk) smaa Kærlighedseventyr.

Side 288 Linje 14:

Cohorte] (latin) "Følge" (opr. Navn paa en romersk Troppeafdeling).

Side 289 Linje 11:

Hymen] Ægteskabets Gud i den græsk-romerske Mytologi, tænkes med Brundefaklen og Brudesløret i Haanden (sml. 1ste Binds Side 108 Linje 21-22).

Side 289 Linje 46:

vores] om Formen se Anm. til 1ste Binds Side 126 Linje 3.

Side 291 Linje 3:

sortklædt Dominikanermunk] Dominikanernes Ordensdragt bestod siden 1220 af hvid Kjole med en lille hvid, spids Kabuds, hvorover Munkene paa deres Vandringer havde en sort Kjole med Kabuds. - Dominikanernes Opgave var det bl. a. at vaage over Rettroenheden, og Inkquisitionen hørte under dem.

Side 291 Linje 23:

Balboas Tog over Landtungen Panama] i Aaret 1513 (den 25de Septbr. naaede Balboa det stille Ocean og tog det i Besiddelse for den spanske Krone).

Side 291 Linje 26:

den fra Cuba iværksatte Expedition under Cortez] i Aaret 1519.

Side 292 Linje 43:

Prior] (latin) egl. "den første", er Klosterforstander i Klostre, hvor ingen Abbed findes, ellers første Klosterbroder efter Abbeden.

Side 293 Linje 38:

Fama] det latinske Navn paa Rygtets Gudinde i den græsk-romerske Mytologi.

Side 295 Linje 5:

Ny-Spanien] kaldtes en Tid af de første Opdagere Amerikas Fastland (Mexiko).

Side 295 Linje 5-6:

Vera-Cruz, den nylig . . . anlagte Plantestad] i Aaret 1519.

Side 295 Linje 8:

Hovedstaden Mexico, som Cortes just dengang beleirede] der tænkes paa Belejringen i 1521.

Side 295 Linje 26:

Gonzalo de Castro] næppe nogen historisk Person.

Side 295 Linje 40:

Soldaterfrak] om Formen *Frak* se Anm. til 2det Binds Side 62 Linje 32.

Side 296 Linje 13:

Mandoline] nu: *Mandolin*, se Anm. til 1ste Binds Side 7 Linje 37.

Side 296 Linje 27:

Qvirikeleren] se Anm. til 1ste Binds Side 259 Linje 5.

Side 297 Linje 5:

Hispaniola] er det Navn, Columbus gav Haiti.

Side 297 Linje 18:

Romanøer] se Anm. til 1ste Binds Side 35 Linje 40.

Side 297 Linje 32:

Bravo] se Anm. til 1ste Binds Side 11 Linje 18.

Side 298 Linje 21:

Retirade] Tilbagetog; se Anm. til 1ste Binds Side 6 Linje 19.

Side 300 Linje 23:

Vederpart] Modpart; Laaneord fra Tysk.

Side 302 Linje 3:

Autodaféer] (spansk) Kætterbrænden.

Side 302 Linje 24:

Profossen] Bøddelen.

Side 302 Linje 45:

den paa Gløder lagte Mexicanerdrot] den fangne Mexikanerkonge Guatemozin blev lagt paa Pinebænken og hans Fødder overhældte med kogende Olie; Cortez skal have modsat sig denne Tortur og skal, da Torturen ikke førte til de ventede Resultater, have befalet at løse ham. Den Beundring for Cortez's Højmodighed, som P.-M.'s Ord her synes at rumme, er der ingen Anledning til.

Side 303 Linje 18:

Insubordination] (latin) "Ulydighed".

Side 307 Linje 15:

Darien] ogsaa kaldet Atrato eller Choco, Flod i Sydamerika, udspringer paa Andesbjergene og løber ud i det caribiske Hav ved Sydamerikas Nordkyst.

Side 307 Linje 23:

Santa Maria] Santa Maria del Antigua del Darien, grundlagt 1510 paa Spaniernes Togt til Mellemamerika.

Side 309 Linje 26:

Peru] til Peru kom Spanierne under Pizarro i Aaret 1532.

395

Side 309 Linje 27:

Verden omseiledes] 1521 af Magälhaes. - Da Herrera i 1521 deltog i Cortez's Tog til Mexiko, er Kronologien ikke overholdt.

Side 310 Linje 35-36:

det Gravmæle, der indesluttede den store Colnmbits] Columbus' Lig blev 1537 fra Spanien ført over til San Domingo.